

MARKKU ENVALL

VASTASSA KULMAN TAKANA

Joka tekee paljon, tekee paljon virheitä.

Joka tekee vähän, maksaa paljon siitä, ettei tee virheitä.

*Joka ei tee mitään, tekee vain yhden virheen,
niistä suurimman.*

Markku Envall

VASTASSA
KULMAN TAKANA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© WSOY JA MARKKU ENVALL 2013

ISBN 978-951-0-39580-6

PAINETTU EU:SSA

I

Vapaus on arvokkaampi kuin hinta, josta se myydään. Ei siksi, että sen arvo on sen hintaa suurempi, vaan koska sen arvoa ei voi rahassa mitata.

Näytä hyödylliseltä, mutta säilytä vapautesi.

Suomen kielen valemonikko osuu ytimeen: sinulla on niitä monta.

Vapaus ei ole jakamaton, se on jaettava.

Jotkut niistä myy, tulolla rahoita muut.

Käytettävissä olevan ajan rajat terävöittävät ja intensivoivat sen. Jos on kokonainen päivä aikaa tehdä sitä, mitä ei koskaan ehdi, ei tee sitä silloinkaan. Mutta kun aikataulutetut velvollisuudet täyttävät päivän, saattaa käyttää ylijäävät rippeet siihen, mihin ei koskaan ole aikaa.

Sovellus säännöstä, ettei ole arvoa sillä, mitä on liikaa.

Elämänkumppanilla on ateljeekriitikoksi kaksi lyömätöntä etua, joilla hän korvaa tai ylittää kollegan ja alan tuntijan ansiot.

Hän sanoo ikävätkin totuudet.

Ja hän etsii niillä teoksen ja sitä kautta tekijän parasta.

Edut eivät ole ainutlaatuisia, mutta niiden yhdistelmä on.

Ei kotityö tekemällä lopu. Ei edes vähene, ellei tee nopeammin kuin syntyy uutta – tiskiä, roskaa, nälkää.

Kotityötä voi kartuttaa myös sitä tekemällä: passaamalla opettaa sitä avuttomuutta, joka teettää lisää työtä.

Hartauspuhujan kehotussanan kehityshistoria

Rukoilkaamme: sotilaallinen imperatiivi joukon edessä, jota pehmentää vain käskijän kuuluminen samaan joukkoon.

Rukoilemme: toiminnan kuvaus, hädin tuskin futuuri, joka verhoaa ajoituksen ”seuraavaksi”.

Rukoillaan: suostutteleva passiivi, teennäinen koska hyvin tiedetään, keitä se koskee.

Sekin päivä koittaa, ellei jo ole jossakin koittanut, jona puhuja sanoo: rukoiltaisko.

Ellei Jumalan luomistyö ole sama kuin evoluutio, emme vapaudu maailmankuvamme jakomielisyydestä.

Integroinnissa on monta vaikeaa kohtaa. Minulle vaikeinta on ollut päästä seuraavan yli:

Luotuaan maapallolle bakteerit Hän tarvitsi kolmen miljardin vuoden tuumaustauon, ennen kuin sai päätetyksi, miten jatkaisi työtään.

Unista on vallalla monia lapsekkaita, havainnon ja järjen vastaisia käsityksiä.

En nukkunut silmällistäkään. – Nukuit monta silmällistä, mutta olit liian väsynyt huomaamaan nukahtamisesi ja heräämisesi.

Nukuin unia näkemättä. – Näit niitä jokaisen REM-jakson ajan, muistat ne tai et.

Viimeinen ajatukseni ennen nukahtamistani – pelkkä romaani-klisee. Sen voi tietää kaikkietävä kertoja, ei kukaan itsestään.

Jos päätät, että ajatus on tämä, se vaihtuu toiseksi ennen kuin nukahtat. Sen vaihtumatta et uneen mene, koska se on valvejatus.

Ellet usko, tee koe. Kun odotat unta, laske yhdestä eteenpäin. Kerro aamulla, mikä luku oli viimeinen, jonka ehdit sanoa ennen nukahtamistasi.

Kävelyreitini johtaa asfaltilta pensasaukon kautta metsään. Tänään muistin, että vuosikymmen sitten aina siitä aukosta

mennessäni mielessäni kävivät Otto Mannisen säkeet ”portti vehrytpeili rauhan kaupunkiin”.

Joskus oli oltava sen pakkomuistuman viimeinen kerta. Seuraavaksi tuli ensimmäinen kerta ilman sitä. Kumpaakaan en voi muistaa, vain päätellä niiden olemassaolon. Niiden tapahtuessa en tiennyt, että ne tällä tavalla erosivat kaikista muista aukkoon astumisistani.

Oli aika jolloin vaati jonkinlaista rohkeutta väittää, että kirkko on kauppaliike, joka myy Jumalaa ja Jeesusta, heidän jakamaansa pelastusta.

Kun seurakunnat palkkasivat mainostoimiston markkinoimaan itseään, väite lakkasi olemasta sanomisen arvoinen. Tuote on kuuluminen eli jäsenyys, niistä kirkko elää, niiden kasvusta rikastuu ja laskusta köyhtyy. Heikoiksi ovat käyneet armolahjat, joiden avulla viestiä käskettiin viedä eteenpäin. Kun ne laskevat jäsenmäärää, jotain uutta on pakko tuoda tilalle. Miksi ei mainontaa, onhan siitä tullut kaiken viestinnän takuvarma mallitapaus.

Jokainen ryhmä katselee maailmaa omalla tavallaan. Kuulua ryhmään tarkoittaa, ettei sitä tapaa lähisokeudelta näe, tai että sitä katselee värittävien silmälasien läpi.

Ryhmä on kuin pilvi: sen näkemiseksi on päästävä sen ulkopuolelle.

Luovuus vaatii vapautta, irrallisuutta, joutilaisuutta. Kiireettömyyttä, jota tehdään kiireen avulla. Aikoja joina ei vastuuta tunne eikä kannan. Luovan on tehtävä pakolliset velvollisuutensa nopeasti, ryppäänä, yhtä soittoa. Tekemällä kolmen päivän tai tunnin tehtävät yhdessä saa kaksi vapaiksi. Tuo on väline, tämä päämäärä. Muuta tapaa tehdä joutilaisuutta ei ole, ellei kokonaan heittäydy muiden hoitoon tai armoille.

Osaamisesi on fakin idiotiaa, kun sitä katsotaan ulkoapäin, toisesta, monesta toisesta pisteestä.

Paha on, että pystyt itse siirtymään niihin. Vielä pahempi, jos et: silloin joudut käyttämään siihen toisia ihmisiä.

Se on vihollisten rakentava, korvaamaton tehtävä. Siihen he ovat hyviä.

Totta on mitä sanotaan: jokaisen arvo voidaan osapuilleen lukea hänen vihollisistaan.

Ihmisellä ei ole silmiä niskassa. Ei edes ohimoissa niin kuin linnuilla.

Entä jos ateisti onkin henkilö, joka ei koskaan katso sinne, mistä on tullut.

Kirjalla oli komea nimi: *Kirjailija kirjoittaa, kustantaja kustantaa*. Mutta väärä, koska se käsitteli vain jälkimmäistä asiaa.

Kustantamoiden tarinat ja kustantajien muistelmat tekee ikäviksi se, ettei pääasialla, kirjoittamisella ja lukemisella, ole niissä kuin välinearvo. Päämäärä on menestyä kilpailussa, tehdä tulosta, kasvattaa markkinaosuutta. Kirjoista puhutaan saman verran kuin puista paperi- ja kivistä metalliteollisuuden magnaattien kesken.

Kun kohtaat vastenmielisen ilmiön, älä paisuttele sitä sanomalla: Tämä aika. Sano: Tämä ilmiö.

Jos jatkat kohtaamista, sano: Minä olen tämä aika.

Ja kysy: Miksi kaikista maailman ilmiöistä katson juuri tätä.

Niska on sitä varten annettu, että sillä voi kääntää päätään.

Kerjääminen kuuluu köyhille, huomion vaatiminen unohdetuille.

Vain laskevan levikin pelko voi selittää, että Printtimedia Ykkönen ottaa käyttöönsä vaihtoehtoväen menetelmät. Tulee kadunkulmiin ja kampuksille jakamaan näytenumeroita ja tarjoamaan tilauksia.

Kirjailijaa ei loukkaa arvostelu vaan sen lukeminen. Se on vapaaehtoinen teko, siksi kirjailija lyö arvostelulla itseään, ei arvostelija kirjailijaa.

Arvostelu on kirjoitettu lukijalle. Kun tekijä lukee sen, hän avaa toiselle osoitetun kirjeen.

Aion kirjoittaa vielä muutaman kirjan. Niiden tekoon saa maailma vaikuttaa, mutta vain ne ihmiset, jotka minä siihen tehtävään valitsen.

Saappaat kiillotetaan, vaatteet pestään ja silitetään. Pistimet pyyhitään verestä.

Armeija tuodaan paraatiin puhtaana kaikesta, mistä voisi päätellä, että sitä on joskus siihenkin tarkoitukseen käytetty, jota varten se on olemassa.

FAOn asiantuntijana monissa maissa työskennellyt metsänhoitaja, nyt vireä eläkeläinen, kertoili kokemuksistaan. Loppukaneetti oli aina sama: Mutta enää en sille tielle lähtisi, en uskaltaisi, maailma on muuttunut niin turvattomaksi.

Novellistina mainetta niittänyt kirjailija perusteli eläkevuosien syntymäpäivähaastattelussaan, miksi ei enää kirjoittanut: Maailma on muuttunut tunnistamattomaksi, en saa siitä enää otetta. En ymmärrä sitä, siksi en voi sitä kuvatakaan.

Ihmeen helposti, voisi sanoa: itserakkaasti, lausunnot vaikenevat siitä mahdollisuudesta, että miehet itse olisivat muuttuneet, vanhentuneet, menettäneet kykynsä ja taitonsa, aloitteellisuutensa ja rohkeutensa.

Puhdasmieliset vastustavat valtaa siitä kieltäytymällä, mikä helpottaa vallanhaluisten kilpailua vallasta. Näidän väärinkäytöksistä ovat vastuussa myös ne, jotka vallan heille jättivät.

Kun hän ensi kerran puhui minulle puhelimesta, säpsähdin: ääni oli ohut ja terävä kuin kirurgin veitsi.

Sanot että korjattu mielikuvani oli väärä, koska se perustui mielivaltaiseen osaan hänestä.

Vastaan että sen avaama väylä kapeanakin ulottui persoonan ytimeen.

Joka koskaan on mitään löytänyt, missä mikään arvo on kajastellut, se haluaa pitää siitä kiinni niitä vastaan, jotka yrittävät ottaa sen pois.

Muutosvastarinta on elämän luonnollinen, rakentava, suojeleva strategia.

Älyköt kartuttavat ideapankkia, josta mielipideautomaatit lainaavat ja toimeenpanokoneistot varastavat. Kun älykkö alkaa toistella jo keksittyjä, puheeseen ilmaantuu vaatimisen sivuääni. Vallan intohimo aloittaa kamppailun älyn intohimoa vastaan.

Vanhaan kirjaan pääsee sisälle helpommin kuin uuteen. Se tartuttaa lukijaansa jotain siitä rauhasta, jonka se on saavuttanut. Kukaan ei vaadi sen lukemista, pyydä mielipidettä tai toivo kiitosta. Ei tarvitse raivata sitä epäluulon piikkilankaa, joka piirittää mustetuoretta kirjaa. Ei ole pakko vaientaa kyseleviä ääniä: keitä varten ja mihin tarkoitukseen, mitä asioita estämään tai edistämään, tämä on tuotettu?

Vaikka kirjoittamisessa vuorottelevat tekemisen ja korjaamisen vaiheet, jo tekemisen riemuun tunkeutuu ahdistelevalle sivuääni: kestäkö tämä taimi sitä viimaa, jolla arviointi sitä kerran ravistelee.

”Olemme lukeneet käsikirjoituksenne ’Raakileet’ ja ihmettelemme, kuinka luulette että voisimme ottaa sen kustannettavaksi” (Jalmari Jäntti Helvi Hämäläiselle).

Aika on taikaa: 50 vuotta, niin hylkäyskirje on muuttunut mainoslauseeksi.

Kaunis näyttää pelaavan kauneudellaan, mutta kun kauneus on hänelle annettu, riittää että hän on oma itsensä. Hän on kaunis ja kauneus on hän. Hänestä on luonnollista, että häntä kuunnellaan ja totellaan, palvotaan ja palvellaan.

Samoista eduista kilpailevat saman sukupuolen edustajat joko kadehtivat tai vihaavat häntä. Hyvästä syystä: vailla näitä tasoituk-
sia kaunis olisi liian ylivoimainen.

Saa sanoa, että jokainen mies on parisuhteessa väkivaltainen, nai-
senlyöjä. Saa sanoa, että jokainen mies on raiskaaja. Ja saa sanoa,
että jokainen mies on seksin ostaja.

Potentiaalinen, lisäävät ne jotka pitävät tarkentavaa varausta
suoraa hyökkäystä parempana.

Nämä ovat naistutkimuksen päätelmiä siitä, ettei se ole pysty-
nyt määrittelemään hakkaavan, raiskaavan ja seksiä ostavan per-
soonallisuuden tunnusmerkkejä.

Oppilauseet ovat sitä paremmassa suojassa, kun ne miehet, jois-
ta ne eivät pidä paikkaansa, eivät nosta äläkkää. Ehkä he peritysti
syyllisinä hyväksyvät ne etäisinä kaikuina vuosisadoista, joi-
na sai sanoa, että jokainen nainen on vailla älyä ja sielua, valehtelee pu-
heensa ja myy ruumiinsa.

Mutta saako sanoa, että kumpikin väitesarja on rikoslain vastai-
nen, koska se lietsoo vihaa ja halveksuntaa kansanryhmää kohtaan.

Kun pyydetään sanomaan sana, sanotaan substantiivi. Valinta
osoittaa, miten sitkeästi olemme juuttuneet olemusajatteluun.
Tuntuisi nurinkuriselta päätyä adjektiiviin, sehän ilmaisee vain
olion laatua, tai verbiin, sen liikettä. Aivan hassulta kuulostaisi
partikkeli.

Poikkeava oli sen oivallus, joka antoi vakuutusyhtiölle nimeksi
if. Pieni sana, joka osuu toiminta-ajatuksen ytimeen.

Meidät on ohjelmoitu uskomaan, että maailma on olioiden ko-
konaisuus. Koska olio on muutoksen tilassa, adjektiivi on substan-
tiivia perustavampi sanaluokka.

Koska atomi on pikemmin tapahtuma kuin olio, on verbi subs-
tantiivia perustavampi sanaluokka. Atomeja on kasattava melkoi-
sesti ennen kuin niiden joukko alkaa lähestyä olion kiinteyttä.

Radiosta tulevilla vierailloilla on monia etuja. Heidät on valikoitu tiuhalla seuralalla. Heidän puheensa on tiivistetty. Heitä varten ei tarvitse siivota eikä pukeutua. Heitä ei tarvitse katsella, heille voi kääntää selkensä. Heille ei tarvitse esittää, mitään tai ketään. Heitä ei ole pakko kuunnella, heidän suunsa voi sulkea. Heille ei tarvitse vastata kuin ajatuksissaan, ei edes siellä ellei halua. Eivätkä he loukkaannu aggressiivisistakaan vastaväitteistä.

Käsitteistöistä rusikoiva ateljeekriitikko tai kustannustoimittaja on kuin metsästäjä, joka ampuu linnunpojan pesäänsä, joskus jopa untuvikon sen kuoriutumisen hetkellä.

Kriitikko, joka ampuu lentävää lintua, antaa sille mahdollisuuden ehtiä haulienkantaman ulottumattomiin, lukijakunnan turvavyöhykkeelle.

Teologia ja geometria ovat rakennelmia, joiden perustus ei ole niiden piirissä todistettavissa: dogmit kuin aksiomat.

Ei šakistakaan voi keskustella kuin šakin sääntöjen pohjalta. Joka muuttaa niitä, muuttaa puheenaihetta.

Don Quijote tuli hulluksi lukemalla ritarromaaneja. Eivät ne häntä hulluksi tehneet vaan hän itsensä niiden avulla.

Lukiessani kuvauksia labiileista henkilöistä tunnen itseni stabiilimmaksi – ja päinvastoin. Dostojevskin romaania lukiessani alan pitää mieltäni terveenä, mitä taas alan epäillä lukiessani Tolstoin romaania.

Ei väkivalta, ei kauhu, ei raakuus, ei hulluus tartu lukemalla niistä. Useimmiten käy päinvastoin (katharsis).

Hulluuttavinta on kirjallisuus, joka todistelun ylivoimalla miinoittaa ja räjäyttää suurimman määrän hellimiämme uskomuksia ja varmuuksia.

Lääkäri voi kieltää potilaalta tupakan ja alkoholin, ylipainon ja liikkumattomuuden. Ainakin kerran hänen tiedetään kieltäneen tutkijalta lukemisen.

Kenen kirjoittamien kirjojen? Kierkegaardin. Ettei tämä pääsisi tekemään hulluksi, kuten oli jotkut lukijansa tehnyt.

Olen lukenut Kierkegaardia tarpeeksi testatakseni, ettei hän hulluuta minua. Mutta hän on ainoa lukemani kirjailija, josta osaan kuvitella, miten hän tekee lukijansa hulluksi. Ei millään lauseella tai kappaleella, kaikkein vähiten opinkappaleella, vaan kokonaisuella teoksella. Tehokkaimmin *Päättävällä epätieteellisellä jälkikirjoituksella*, eikä senkään läpi lukemisella vaan läpi ajattelemisella.

Miten suurta avoimuutta ja vapautta tavoitteleekin, haluaa silti pitää kiinni joistakin varmuuksista. Jos yhdestä toisen jälkeen todistetaan, etteivät ne ole kiinni missään, etteivät ne ole muuta kuin harhojen syheröä, siinä on kestämistä vahvan-vaivaallekin mielelle.

Jos Kierkegaardin lukeminen voi tehdä hulluksi, se on tarttuva tauti.

Sen hygieniahoido: polttaa hänen kirjansa.

Homeopaattinen: lukea lause päivässä.

Siedätys: lukea sivu päivässä.

Oppimisterapia: lukea sama aika Grundtvigia tai hänen henkenheimolaisiaan.

Antipsykiatria: lukea itsensä hulluksi, sitten määritellä tilansa terveydeksi, maailman hulluuteen verrattuna.

Kristinusko on noutopöytä. Sitä notkuttavat riittien ja dogmien kulhot, etiikan ja mystiikan vadit, elämysten kastikkeet, taiteiden vuosikertaviinit.

Kukin poimii tarjottimelleen makunsa mukaisen valikoiman.

Niitäkin on, joille ei kelpaa mikään, kuten niitäkin, jotka ottavat kaiken. Nuo näkevät uskossa homeen, joka saastuttaa koko pöydän, nämä aromien tuoksun, joka leijuu kaiken yllä.

Merkintöjä Oikeusjuttua lukiessa

20. vuosisadan avainromaani, mullisti senkin termin merkityksen.

Loppuun saatettujen, hyvin pyöristettyjen romaanien paraati katselee kateellisena sen voitollista keskeneräisyyttä.

Nosti mimesiksen uudelle tasolle. Se mitä tapahtuu, on itsesään yhdentekevää. Se saa merkityksensä vasta siitä, minkä kuva se on. Ihmisen osan siinä maailmanajassa.

Josef K. on antisankari, jonka antimaailma muuttaa sankariksi.

Kustantajan epätoivo on yhtälö: kuinka julkaista hyvin kaupaksi käyvää ja hyvin kirjoitettua tekstiä. Miten lähentää näitä, kuinka estää liukumasta erilleen?

Ratkaisuksi ei kelpaa määritelmä hyvä = myyvä, niin rimmaavasti kuin se näyttääkin ratkaisevan yhtälön.

Kun kävelen kotikaupungin kadulla vailla mitään kannettavaa: salkkua tai kassia, laukkua tai reppua, tunnen itseni vajavaiseksi. Pienin olemisen ohjelmoija on kännykkä, kunhan on kädessä. Näkyvä tehtävättömyys on sosiaalista alastomuutta. Ulkoiluteillä en rekvisiittaa tarvitse, en edes kävelysauvoja. Siellä liike ja mai-sema motivoivat olemisen. Jos olen vapaalla, varusteeni on vapaus. Turistilla sen merkinä on kamera, kartta tai opaskirja. Hän pu-keutuu kevyesti ja värikkäästi, kävelee hitaasti ja katselee ympäril-leen; näin hän ilmaisee, mitä on tekemässä. Mutta täysin varustee-ton eteenpäin kävelijä kaupungin keskustassa on poikkeava, pelot-tava, tyhjän tai pahan pantti. Jotain on toimitettava, jotain olemi-sen syytä ja mieltä on näytettävä. Ei ihmistä voi tehtävästään erot-taa, ja se yhteys on ilmaistava myös esineiden kielellä.

Tunnen miehen, joka lapsena myytiin huutolaiseksi. Hän selvisi siitä, opiskeli hyvän ammatin, meni naimisiin ja perusti perheen. Mutta merkki siitä jäi. Hänen tapansa keskustella seurasi yhtä ja samaa kaavaa. Hän kysyi, tunnenko sen-ja-sen; henkilö oli aina merkittävässä yhteiskunnallisessa asemassa. Kun en tuntenut, hän kertoi, mistä hän tunsi ja millainen hänen suhteensa tähän hen-kilöön oli. Näennäisesti hän kertoili ihmisistä, mutta se mitä hän varsinaisesti halusi ilmaista, kävi ilmi epäsuorasti: aloitin pohjalta, mutta näin korkealle olen noussut.

Tunnen miehen, joka vietti poikavuotensa lasten- ja koulu-
kodeissa. Hän selvisi siitä, kuvasi sen romaanissa, teki hyvän työ-
uran, meni naimisiin ja perusti perheen. Mutta merkki jäi häneen-
kin. Keskustelu hänen kanssaan seurasi kaavaa: tämän ja tämän
merkittävän asian olen näin erinomaisesti suorittanut. Varsinainen
viesti oli: niin huonoksi kuin minut leimattiinkin, näin hyvä olen
oikeasti.

Traumat elävät ja voivat hyvin niin kauan kuin vaativat jatku-
vaa itsehoitoa.

Laskeva kannatus kaunistaa, epäsuosio hioo särmät, tappio peh-
mentää ääriiviivat.

Kirkko 70-luvulla, kokoomus Kekkonen vuosikymmeninä, va-
semmisto jälkeen sosialismin kuoleman.

Toimittajissa ja kääntäjissä on paljon naisia, miehistä monet ovat
siviilipalveluksen suorittaneita. Tämä aiheuttaa sotilassanaston
heikkoa hallintaa.

”Latasi täyslaidallisen”.

Isossa sotalaivassa suustaladattavia tykkejä saattoi olla puolisen
sataa kummallakin laidalla. Koko laidan lataamiseen kuluu niin
paljon aikaa, ettei se oikein kelpaa iskurepliikin kuvaksi.

*Virka-auton ikkunasta juoppoja katseleva ministeri testaa kuljettajal-
la ajatelmiaan*

On ennenäikaista puuttua tilanteeseen, ennen kuin siitä saa-
daan havaintoja tarkempia tutkimuksia.

Ei suurempaa haittaa yhteiskunnalle niin kauan kuin tuhoavat
itseään, toisiaan, tai tavaraa.

Aggressio on vaaratonta niin kauan kuin se on ilmaisullista.

Pelottaa ajatellakin, mitä he tekisivät, jos me olisimme nosta-
neet hintoja.

Kaiken kaikkiaan alennus oli halpa keino tarjota elämyksiä,
tuottaa ohjelmaa, pitää poissa olennaisesta.

Äärimmäisten oppien kumoaminen ei vapauta niistä, se aloittaa niiden tuhotyön toisen vaiheen: korjaavan vastaliikkeen liioittelut.

Kollektivismia seuraa individualismi.

Ruumiillisuuden palvonnan ymmärtää vain askeesin ihannoinnin taustaa vasten.

Köyhäily voi tulla muotiin vain yltäkylläisyyden yhteiskunnassa.

Uutiset kielteisistä asioista hautautuvat toisiinsa. Jos niille halutaan korjaavaa vaikutusta, niiden taajuus olisi pudotettava sadasosaan nykyisestä.

Luovan työn tekijälle ovat lomien alut ja loput epäselviä tai olemattomia. Vain lähtö matkalle tuo loman lähelle palkansaajan tilannetta, mutta samaksi ei sekään, sillä jonkin muistikirjan hän aina pakkaa taskuunsa. Onko töissä vai ei, se on kiinni mielen prosesseista, joihin ei paljon pysty vaikuttamaan. Palkkalaisen käsklee lomalle ja lomalta esimies. Työpaikka kiinnittää hänen työntekonsa vakionäyttämölle. Luovan työn tekijä käsklee itse itsensä niin työstä kuin työhön. Mutta hänellä on vielä se ulottuvuus, että käskiessään itseään hän joutuu huomaamaan, että itse päättää itse, totteleeko vai ei.

Ajattelija elää yhteiskunnassa kuin näkymättömän kaikumuurin sisällä. Kun hän yrittää ajatella, muurista kaikuivat toisten puheet, moneen kertaan kuullut. Voidakseen ajatella vapaasti eli varsinaisesti hänen olisi teroitettava korvansa kuulemaan muurin takaiset vapaat tuulet, ennen kuin ne sekoittuvat kaikujen kakofoniaan.

Lauluntekijät muokkaavat virsistä ja liedeistä iskelmiä. Siinä he lyövät kaksi hyttystä yhdellä nahkavyöllä. Yhtäältä kuulijat saavat muistutuksen traditiosta, vanhat jopa muistoja lapsuudestaan, toisaalta he saavat nauttia aikansa valtamaun mukaista makeankuohkeaa mössöä.

Fyysikot ovat taipuvaisia ateismiin ja sosiologit teismiin. Ei niinkään ammattikuntina kuin ajatustapoina, suuntautumisina. Juri Gagarinin tavoin fyysikot sanovat, ettei Jumalaa näy avaruudessa. Mutta sosiologit tietävät, ettei ole polista vailla mythosta. Yhteisö tarvitsee perustakseen tarinoita, joissa jollakin jumalten tapaisella on luovuttamaton paikkansa.

Pidämme toisistamme tullaksemme pidetyiksi. Tuo on väline, tämä päämäärä. Jos emme pidä, emme uskalla sitä ilmaista, koska pelkäämme menettävämme suosiomme, jopa tulevamme vihaetuiksi.

Hyvät ihmiset aloittavat pitämällä toisista ja huomaavat samantien tulevansa pidetyiksi. Yhteiskunta on sitä terveempi, mitä suurempi on heidän osuutensa.

Pyydettiin aforismeja antologiaan. Kirjoitin ja lähetin. Kun tapasin pyytäjän kokkareilla, hän sanoi niiden olevan oikein hyviä.

Ei minusta, vastasin.

Hän ei siihen mitään. Kuinka olisi voinutkaan, kun rikoin perustavaa etikettiä. Kun ihmisiä tupataan sadoittain samaan tilaan, mitä muuta he voivat tehdä kuin lyödä tai kiittää toisiaan. Kiitos on avoimen, aseettoman käden sanallinen vastine.

Olin vilpityn, en ollut tyytyväinen ajatelmiini. Mutta myös kömpelys, joka ei ymmärtänyt seuratapoja.

Ellei edes tekijä ole tyytyväinen, miksi muidenkaan pitäisi. Muut kiittävät uskoen sillä yhtyvänsä tekijän käsitykseen. Se on myönteisen sosiaalisen ketjun ensimmäinen rengas.

Miksi sitten lähetit ne, hänen olisi pitänyt kysyä.

Parempia en keksinyt, minun vastata.

VASTASSA KULMAN TAKANA
on Markku Envallin paluu aforismeja
laajempien fragmenttien pariin.
Mietelmistä on ajan kanssa tiivistynyt
ajatusmallien kalkkeumia liuottavia
ampulleja, raaka-aineinaan mm.
luetun ymmärtäminen, vanhempien
vähä valta lapsiinsa, uskonto ja dogmit.

Vastassa kulman takana
juhlistaa Markku Envallin
30-vuotista kirjailijanuraa.

9 789510 395806